

ΔΙΟΡΘΩΣΕΙΣ ΕΙΣ ΤΟΝ « ΚΑΤΑΛΟΓΟΝ
ΤΩΝ ΘΕΙΩΝ ΧΡΥΣΟΒΟΥΛΛΩΝ κ.λ.π.
ΤΗΣ ΜΕΓΑΛΗΣ ΚΑΙ ΑΓΙΑΣ ΛΑΥΡΑΣ »

Λίαν ενδιαφέρον είναι ὁ ὑπὸ τοῦ André Guillou δημοσιευόμενος κατά-
λογος τῶν χρυσοβούλλων καὶ ἄλλων ἐπισήμων ἐγγράφων τῆς ἐν Ἀθῶν μονῆς
τῆς ἁγίας Λαύρας, τὸν ὁποῖον συνέταξε τὸ ἔτος 1764 ὁ ἱερομόναχος καὶ μετέ-
πειτα ἡγούμενος τῆς Λαύρας Κύριλλος ὁ Πελοποννησιακός¹. Τὰ
ὑπομνηματικά σημειώματα τοῦ Κυρίλλου, τοῦ φιλόστοργου τούτου μελετητοῦ
τῶν ἀρχείων τῆς Λαύρας, παρέχουν ἐξαιρετικὸν ἐνδιαφέρον πρὸς τοῖς ἄλλοις
καὶ διὰ τὴν χρησιμοποιοιμένην ὑπ' αὐτοῦ γλῶσσαν, παρουσιάζουν ὅμως ἐνια-
χοῦ μερικὰς ἀνωμαλίας λεκτικὰς, αἱ ὁποῖαι κινοῦν τὴν περιέργειαν. Εὐτυχῶς
ὁ ἐκδότης παραθέτει λαμπρὰ φωτογραφικὰ πανομοιότυπα τοῦ κειμένου, εἰς
τὰ ὁποῖα εἶναι εὐκόλον νὰ ἐλεγχθοῦν αἱ ἀναγνώσεις. Ἡ σχετικὴ ἐξέτασις ἀπο-
καλύπτει ὅτι πρόκειται περὶ ἀναγνωστικῶν σφαλμάτων τοῦ ἐκδότου. Κατω-
τέρω παραθέτω ὅσα τοιαῦτα προχείρως παρετήρησα. Συμπεριλαμβάνω καὶ
μερικὰ ἄλλα ἀβλεπτήματα, ἐν οἷς καὶ τινὰ τυπογραφικὰ παροράματα.

Σελ. 617, ἀρ. I, στ. 9: *ἀπερ καὶ προστίθησι*, 12: *οὕτως*, 14: Τοῦτο
πρότερον ἐστὶ τοῦ κάτωθεν *ἔτη*: 21. (Πράγματι τὸ ὑπ' ἀρ. 1 χρυσόβουλλον
τοῦ ἔτους 6587 = 1081 εἶναι κατὰ 21 ἔτη παλαιότερον τοῦ ἀκολουθοῦντος εἰς
τὴν αὐτὴν σελίδα τοῦ χειρογράφου ὑπ' ἀρ. II, τὸ ὁποῖον εἶναι τοῦ ἔτους
6610 = 1102).

Σελ. 618, ἀρ. II, στ. 3: *Ἀὕτη* ἢ ὑπογραφή, 6: *ποιεῖ*. (*Ἡ πρόθεσις τοῦ
Κυρίλλου ἦτο νὰ τεθῆ ὁ τόνος εἰς τὴν λήγουσαν. Γενικῶς τὸ κείμενόν του
δὲν ἔχει παρατονισμούς).

Σελ. 618/9, ἀρ. III, στ. 10: ὄρα δὲ Νικήταν τὸν Χωνειάτην εἰς φύλλα - 368:

Σελ. 619, ἀρ. IV, στ. 6: ὅτι νὰ δίδεται τῆς ἁγίας ἡμῶν μονῆς.

Σελ. 620, ἀρ. VI, στ. 4: εἶναι βουλγάρικη ὡς ὄρας.

Σελ. 620/1, ἀρ. VII, στ. 8: καὶ ἀφιερῶσαι. Σημ. 2, στ. 3: ζ(ῆτει).

Σελ. 621, ἀρ. VIII, στ. 5: ὁ Ἰωάννης φαίνεται εἶναι, 9: καὶ ἀφιερῶ-
σαι, 10: ἀφιερῶσας τοῦτον τὸν τόπον.

¹ André Guillou, Les débuts de la diplomatie byzantine: Gyrille de Lavra, Bulletin de Correspondance Hellénique, LXXXII, 1958, σελ. 610-634. Ἐκ τυπογραφικῆς ἀβλεψίας ἢ σελίδωσις εἶναι λίαν συγκεχυμένη.

Σελ. 623, ἀρ. XII, στ. 7 : ἀφιέρωσεν ἐκεῖνος ὁ πνευματικὸς πρὸς ταύτην, 11 : ἐθρήσεις.

Σελ. 625, ἀρ. XIV, στ. 9 : τοῦ ἀπὸ στρατιωτικοῦ, 17 : πάντη, 22 : ἄλλ' ἔσσι.

Σελ. 625, ἀρ. XV, στ. 7 : ὀποῦ.

Σελ. 625, ἀρ. XVI, στ. 9 : τὴν ἑαυτοῦ (ἐκ διορθώσεως τοῦ Κυρίλλου) γῆν, 10 : ὅς τις.

Σελ. 626, ἀρ. XVIII, στ. 9 : Κρεβατᾶ, 12/3 : ὅπερ γράφομεν σὺν θεῷ μετέπειτα.

Σελ. 626, ἀρ. XIX, στ. 4 : ἐν φ̄.

Σελ. 628/9, ἀρ. XXV, στ. 7 : ἔτσι, 10/2 : ἐξεκώλλησαν τὰ ἀλλεπάλληλα κεκωλλημένα χαρτία, ἅπερ μετὰ πολλοῦ κόπου ἐσύναξα καὶ ἐπανέγραφα. λείπει ὁμως τὸ τῆς ἀρχῆς τοῦ χρυσοβούλλου πρῶτον χαρτί. Σημ. 6 : τώρα.

Σελ. 629, ἀρ. XXVI, στ. 6 : πολλᾶ, 7 : ἐκώλλησαν, στ. 9 : Μιχαὴλ Δούκας ὁ Παραπινάκης ὑπάρχει. Σημ. 7 : τώρα εἶναι Μιχ(αὴλ) Δούκας Παραπινάκης).

Σελ. 629/30, ἀρ. XXVII, στ. 10 : μετὰ πέντε χρόνους.

Σελ. 630, ἀρ. XXVIII, στ. 6 : οὔτε ἔτος, οὔτε φλωρί, 9 : ὅπου περ.

Σελ. 630/1, ἀρ. XXIX, στ. 8/9 : χαρίζει ἄλλους τόσους παροίκους, 8 : τῆς ἀγίας Λαύρας.

Σελ. 631/2, ἀρ. XXX, στ. 11 : ἐπειδὴ εἶναι χάρις μικρός, 17 : εὐρεθέντα, 19/20 : ἀκατακρίτω συνειδῶτι φηρή (;)· καὶ τῶν λεγομένων μάρτυς ὁ ἀλάνθαστος ὀφθαλμὸς τοῦ κυρίου μου, 21 : Ἔτι δὲ καὶ τῶ βουλομένῳ, 24 : οὐχ ὡς, 26/7 ΚΥΡΙΑΛΟΣ ΙΕΡΟΜΟΝΑΧΟΣ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΙΑΚΟΣ, Ὁ ΚΑΙ ΛΑΥΡΙΩΤΗΣ (Διορθωτέον καὶ ἐν σελ. 612, σημ. 7), 31 : καλῶς, 34 : κάθε.

Σελ. 632/3, ἀρ. XXXI, στ. 16 : δεσποτῶν, 17 : περιέργειαν, 18 : καλήτερα.

Ἐνωτέρω ἠκολούθησα τὸ σύστημα τοῦ ἐκδότου ὡς πρὸς τὴν κεφαλαιογράφειαν καὶ τὴν ἀνάπτυξιν τῶν βραχυγραφιῶν ἄνευ δηλώσεως αὐτῶν. Εὐχρῆς ἔργον θὰ ἦτο νὰ ἠκολούθει τὴν στίξιν τοῦ πρωτοτύπου. Εἰς μερικὰ μάλιστα σημεία ἡ στίξις τοῦ πρωτοτύπου εἶναι προτιμότερα τῆς ὑπ' αὐτοῦ εἰσαγομένης ὡς π.χ. ἐν σελ. 625, ἀρ. XVI, στ. 8, ὅπου ὁ Κύριλλος θέτει κόμμα μετὰ τὰς λέξεις προστάζει καὶ ἀναφαιρέτως, δὲν στίζει δὲ μετὰ τὴν λέξιν Λήμμον. Ὁμοίως θέτει κόμμα ἐν σελ. 628/9, ἀρ. XXV, στ. 11 μετὰ τὴν λέξιν χαρτία, σελ. 629, ἀρ. XXVI, στ. 10 μετὰ τὴν λέξιν ἔχει, σελ. 631/2, ἀρ. XXX, στ. 33 μετὰ τὴν λέξιν πολλὰ κ.τ.λ. Ὡσαύτως θὰ ἦτο καλὸν νὰ ἀπέφευγε τὰς ὀλίγας διορθώσεις, τὰς ὁποίας εἰσήγαγεν εἰς τὸ κείμενον τοῦ Κυρίλλου, ἐν φ̄ κατὰ κανόνα καταλείπει τοῦτο ἀδιόρθωτον. Τέλος δὲν θὰ ἦτο ἄσκοπον νὰ παρεῖχε καὶ τὰς λέξεις ἢ φράσεις, τὰς ὁποίας διέγραψεν ὁ

Κυρίλλος. Αί διαγραφαι παρουσιάζουν τὰ διαδοχικά στάδια, ἀπὸ τὰ ὁποῖα διῆλθεν ὁ πρωτοπόρος οὗτος, κατὰ τὴν προσπάθειαν πρὸς ἐπιτέλειαν τοῦ ἔργου τὸ ὁποῖον ἀνέλαβεν. Παραθέτω ταύτας κατωτέρω δηλῶν διὰ κυρτῶν:

Ἄρ. II, στ. 4: τοῦ βασιλέως δούκα τοῦ μιχαήλ δούκα τοῦ παραπινάκη:
Στ. 8: « φλωρὶ δὲν ἔχει.

Ἄρ. IV μετὰ τὸν στ. 4: οὗτος ὁ χρυσόβουλλος. ὁμοῦ καὶ ὁ « Κγ: κατὰ πάντα κάλλιστοι εἰσὶ καὶ ἐνὸς βασιλέως εἰσὶ τοῦ εὐλογημένου Ῥωμανοῦ τοῦ ἀργυροπούλου. (Πρβλ. ἄρ. XIV). Στ. 5 κέξ.: « Δοκεῖ ὁ παρὼν χρυσόβουλλος (1) ὅτι θεοδώρας τῆς μετὰ τὸν μονομάχον βασιλευσάσης εἶναι (2) εἶναι Ῥωμανοῦ τοῦ ἀργυροπούλου εἶναι βέβαια. (3) τοῦ Ἰσαακίου τοῦ κομνηνοῦ εἶναι. Μετὰ τὸν στ. 10 πρόσθετες: ὁ δὲ μιχαήλ οὗτος, ὁ γέρον φάινεται, ὁ μετὰ τὴν θεοδώραν βασιλεύσας· νέος δὲ γράφεται πρὸς διαφορὰν τῶν πρὸ τοῦ μονομάχου βασιλέων τριῶν μιχαήλων ὁμονύμων.

Ἄρ. X, στ. 1/2: « ἐν ἔτει τῷ ἑξακισχιλιοστῷ, (1) ἑξηκοστῷ (2) τριακοστῷ ςφλξ(;) (3) ἑξηκοστῷ.

Ἄρ. XIV, στ. 8: τοῦ εὐλογημένου (1) Ῥωμανοῦ τοῦ ἀργυροπούλου εἶναι βεβαίως (2) Ἰσαακίου εἶναι. (Πρβλ. ἄρ. IV).

Ἄρ. XXIII, στ. 6: ὡς ἀπὸ τοῦ τέλους ἔτους ἔνοεῖται.

Ἄρ. XXV, στ. 2: « διὰ τοῦ παρόντος χρυσοβούλλου ΛΟΓΟΥ τῆς βασιλείας μου γεγεννημένου. Μετὰ τὸν στ. 4 πρόσθετες: τοῦ Ἰσαακίου τοῦ κομνηνοῦ. (Πρβλ. σελ. 628, σημ. 6). Στ. 6: « διὰ μερ(ικούς) τινας τόπους.

Ἄρ. XXIX, στ. 11: εἶναι μιχαήλ ἐκείνου τοῦ εὐλογημένου παραπινάκη εἶναι.

Ἄξια ἰδιαιτέρας μνείας εἶναι ἡ διὰ τὴν λέξιν *λειωμένα* χρησιμοποιουμένη ὀρθογραφία (ἄρ. XIV) ὑπὸ τοῦ Κυρίλλου, ὁ ὁποῖος γενικῶς εἰπεῖν εἶναι ὀρθογράφος.

Σκοπὸς τῶν ἀνωτέρω δὲν εἶναι βεβαίως νὰ μειωθῇ ἡ ἀξία τοῦ ἔργου τοῦ ἐκδότου. Ἀντιθέτως εἴμεθα εὐγνώμονες διὰ τὴν παρουσίασιν τῶν ἀγνώστων τούτων κειμένων καὶ ἀναμένομεν τὴν δημοσίευσιν καὶ τῆς ὑπολοίπου συγκομιδῆς ἐκ τῆς ἐξερευνητικῆς περιοδείας του ἀνὰ τὸ ἀγιώνυμον Ὄρος¹.

The Institute for Advanced Study
Princeton, New Jersey

Γ. Α. ΣΤΑΜΙΡΗΣ

¹ Βλ. André Guillou καὶ Jacques Bompaire, *Recherches au Mont-Athos*, αὐτόθι, σελ. 172 - 192.